

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης
Του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης
σε συνεργασία με το
ΕΚΕΦΕ Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Επικοινωνιών
με τίτλο «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της ένταξης»

**«ΔΥΣΛΕΞΙΑ: ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ, ΑΙΤΙΑ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ
ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ
ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΩΝ
ΔΥΣΚΟΛΙΩΝ»**

«DYSLEXIA: CHARACTERISTICS, CAUSES OF DEFICITS, EVALUATION
AND INTERVENTIONAL TEACHING METHODS TO CHILDREN OF
PRIMARY SCHOOL WITH DIFFICULTIES IN READING»

της Δημητρουλάκη Σοφίας

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται
στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του
Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης
του Τ.Ε.Φ. – Δ.Π.Θ. σε συνεργασία με το Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και
Επικοινωνιών
με τίτλο «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της ένταξης»

Η τριμελής επιτροπή:

- 1. ΚΟΡΡΕ ΕΙΡΗΝΗ - ΕΠΙΚΟΥΡΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΤΕΦ ΔΠΘ**
- 2. ΚΑΡΑΜΠΑΤΖΑΚΗ ΖΩΗ - ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗ ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε.
«ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»**
- 3. ΛΟΥΚΕΡΗΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ-ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε.
«ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»**

Αθήνα 2019

Περίληψη

Η δυσλεξία μπορεί να οριστεί ως μία διαταραχή, η οποία οφείλεται σε γνωστικές δυσλειτουργίες του εγκεφάλου και έχει ως αποτέλεσμα δυσκολίες του ατόμου στην ανάγνωση, παρουσιάζοντας ειδικότερα ελλείμματα στη φωνολογική επίγνωση, στην αναγνωστική ευχέρεια και στην κατανόηση του κειμένου. Η δυσλεξία δεν οφείλεται σε χαμηλή νοημοσύνη ή σε κοινωνικούς παράγοντες και δεν μπορεί να εξαλειφθεί, μπορεί, ωστόσο, να βελτιωθεί. Σκοπός της παρούσας έρευνας, λοιπόν, είναι να μελετηθεί η φύση της οικείας διαταραχής, να διερευνηθούν τα αίτια και ο τρόπος διάγνωσης αυτής και κυρίως να παρουσιαστούν παρεμβατικές μέθοδοι, τις οποίες μπορεί να ακολουθήσει ο εκπαιδευτικός, προκειμένου να βοηθήσει τα παιδιά με δυσλεξία να ενισχύσουν τις αναγνωστικές τους δεξιότητες. Η δυσλεξία έχει ταλανίσει πληθώρα επιστημονικών κλάδων, καθώς δεν έχει καθοριστεί ένας καθολικά αποδεκτός ορισμός. Κι αυτό οφείλεται στην ανομοιογένεια της οικείας διαταραχής, όσον αφορά στα χαρακτηριστικά που παρουσιάζουν τα παιδιά με δυσλεξία. Επίσης, στο γεγονός ότι δεν έχει βρεθεί μία αποκλειστική αιτία εμφάνισης της δυσλεξίας, με αποτέλεσμα να μιλάμε για θεωρίες που αλληλοσυμπληρώνονται. Στη συνέχεια, η αδυναμία καθορισμού της φύσης και των σαφών αιτιών της διαταραχής καθιστούν αδύνατη την έγκαιρη και πρώιμη διάγνωση της δυσλεξίας, ενώ όπως διαπιστώθηκε, δεν υπάρχει μία αποκλειστική μέθοδος που να εξαλείφει τις αναγνωστικές δυσκολίες. Ωστόσο, έχουν διαμορφωθεί διάφορες παρεμβατικές μέθοδοι και τεχνολογικά εργαλεία, τα οποία μπορεί να χρησιμοποιήσει ο εκπαιδευτικός για τη βελτίωση των αναγνωστικών δυσκολιών. Κρίνεται, λοιπόν, αναγκαία η γνώση διαφόρων παρεμβατικών μεθόδων από τον εκπαιδευτικό, προκειμένου να γνωρίζει πως να ενισχύσει τις αναγνωστικές δεξιότητες σε έναν μαθητή με δυσλεξία. Στην παρούσα εργασία, έγινε προσπάθεια να διερευνηθούν από τη διεθνή και ελληνική βιβλιογραφία (βιβλία, άρθρα και έρευνες) παρεμβατικές μέθοδοι που έχουν διαμορφωθεί από παιδαγωγούς και ερευνητές με σκοπό να αντιμετωπιστεί η δυσλεξία από τον εκπαιδευτικό. Ωστόσο, ο περιορισμός της συγκεκριμένης βιβλιογραφικής έρευνας έγκειται στο γεγονός ότι δεν υπήρχε η δυνατότητα πρόσβασης σε κάποια άρθρα, με αποτέλεσμα να χρησιμοποιηθούν μόνο δημοσιευμένα άρθρα.

Abstract

Dyslexia can be defined as a disorder, which results in cognitive dysfunction of the brain and results in the person's difficulties in reading, presenting particular deficits in phonological awareness, in reading fluency and in comprehension of the text. Dyslexia is not due to low intelligence or social factors and cannot be eliminated, it can however be improved. The purpose of this research, therefore, is to study the nature of the disorder, to investigate the causes and the diagnostic method of dyslexia and mainly to present interventional methods that the teacher can follow to help children with dyslexia to strengthen their reading skills. Dyslexia has plagued variety of disciplines, and has not set a universally accepted definition. This is due to the heterogeneity of the disorder, with regard to the characteristics that present children with dyslexia. Also, it is due to the fact that it has not found an exclusive cause of dyslexia, which urges us to examine different theories that are complementary. Then, the impossibility of determining the nature and clear causes of the disorder makes impossible an early diagnosis of dyslexia. Also, it was found that there is not an exclusive method that eliminates the reading difficulties. However, they have developed various interventional methods and technological tools that can be used by the teacher to improve reading difficulties. So, it is necessary the teacher to be aware of the different intervention techniques in order to know how to boost reading skills to a student with dyslexia. In this study, an attempt was made to investigate from the international and Greek literature (books, articles and researches) invasive methods developed by educators and researchers in order dyslexia to be encountered by the teacher. However, the limitation of this literature review is that there was no access to some articles, so only published articles are used.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Αδαμόπουλος, Π. (2002). *Δυσλεξία: Πώς να προστατέψετε το παιδί από την απειλή της*. Τόμος α. Αθήνα: Σαββάλας.
- Αδαμόπουλος, Π., & Χατζημπαλόγλου-Αδαμοπούλου, Β. (2002). *Δυσλεξία: Πώς να προστατέψετε το παιδί από την απειλή της*. Τόμος β. Αθήνα: Σαββάλας.
- Αθανασιάδη, Ε. (2001). *Η δυσλεξία και πώς αντιμετωπίζεται*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Αλαχιώτης, Σ. (2009). Γενετική. Τα γονίδια της δυσλεξίας. Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα <http://www.tovima.gr/science/article/?aid=287024> της εφημερίδας «*Το Βήμα*» στις 12/02/19.
- Αναγνωστόπουλος, Δ. Κ., Ζέλιος, Γ., Λαζαράτου, Ε., Μαγγανάρη Ε., Σίνη, Α., & Χριστοδουλοπούλου, Α. (2005). Η συμμετοχή βιολογικών και κοινωνικών παραγόντων στην εκδήλωση μαθησιακών διαταραχών. *Encerphalos journal*. Εκδότης: Σύλλογος Εγκέφαλος. Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα <http://www.encephalos.gr/full/45-3-01g.htm> στις 19/04/19.
- Αναστασίου, Δ. (2011). *Δυσλεξία: Θεωρία και έρευνα. Όψεις και πρακτικές*. Αθήνα: Διάδραση.
- Αντωνίου, Φ. (2008). Ενίσχυση της αναγνωστικής κατανόησης. Στο *Διδακτικές προσεγγίσεις και πρακτικές για μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες*, επιμ. Παντελιάδου, Σ., Αντωνίου, Φ., Βόλος: Γράφημα.
- Αργυρόπουλος, Β. (2013). Διαφοροποίηση και διαφοροποιημένη διδασκαλία: Θεωρητικό υπόβαθρο και βασικές αρχές. Στο *Διαφοροποιημένη διδασκαλία. Θεωρητικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικές πρακτικές*, επιμ. Παντελιάδου, Σ., & Φιλιππάτου, Δ. Αθήνα: Πεδίο.
- Βάμβουκας, Μ. (2007^a). *Θέματα ψυχοπαιδαγωγικής της ανάγνωσης*. Αθήνα: Ατραπός.
- Βάμβουκας, Μ. (2007^b). *Ψυχοπαιδαγωγική θεώρηση της κατανόησης των αναγνωσμάτων*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Bartosova, I. K., Havlickova, K., Kucirkova, A., Navratilova, J., Viskova, K. J., Zetkovag, B. & Zikl, P., (2015). The possibilities of ICT use for compensation of difficulties with reading in pupils with dyslexia. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 176, 915-922. doi:10.1016/j.sbspro.2015.01.558.
- Baschera G-M., Gross M., Jäncke L., Kast, M. & Meyer, M. (2011). Computer-based learning of spelling skills in children with and without dyslexia. *The International Dyslexia Association*,. doi: 10.1007/s11881-011-0052-2.
- Belson, S., Hartmann, D., Sherman, J. (2014). Digital Note Taking: The Use of Electronic Pens with Students with Specific Learning Disabilities, *Journal of Special Education Technology*, 28(2),13-24. doi: 10.1177/016264341302800202.
- Βλάχος, Φ. (2010). *Δυσλεξία: Μία συνθετική προσέγγιση αιτιολογικών θεωριών*. Hellenic Journal of Psychology.

- Βοσνιάδου, Σ. (2016). *Εισαγωγή στην ψυχολογία. Βιολογικές, αναπτυξιακές και συμπεριφοριστικές προσεγγίσεις. Γνωστική ψυχολογία. Τόμος α.* Αθήνα: Gutenberg, Ψυχολογία.
- Βούλγαρης, Δ. (2010). *Η υπόθεση φωνολογικού ελλείμματος στη δυσλεξία-εκπαιδευτικές προεκτάσεις.* Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα <http://blogs.sch.gr/kdayles/files/2010/06/voulgaris.pdf> στις 03/03/19.
- Bowey, J. (2005). Predicting individual differences in learning to read. Στο *The science of reading: A handbook.*, επιμ. Snowling, M., & Hulme, C. Blackwell publishing, Ltd.
- Boynton, A. (2004). 5 keys to reading nonfiction. *Instructor*, 113(5), 4-6.
- Caylak, E. (2010). The studies about phonological deficit theory in children with developmental dyslexia. *American Journal of Neuroscience* 1 (1): 1-12.
- Γιαννικοπούλου, Α. (2012). *Προαναγνωστικές δεξιότητες Μαθήματα με φωνήματα.* Επιμέλεια Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Εκδόσεις: Ατραπός - Περιβολάκι.
- Γκαρή, Α., Δημάκος, Γ., Μαριδάκη-Κασσωτάκη, Α., Ματσόπουλος, Α., Μόττη-Στεφανίδη, Φ., Μπίμπου-Νάκου, Ι. et al. (2006). *Ειδικές μαθησιακές δυσκολίες. Δυσλεξία: Ταξινόμηση, αξιολόγηση και παρέμβαση*, επιμ. Πολυχρόνη, Φ, Χατζηχρήστου, Χ., Μπίμπου, Α. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Clay, M.M. (2007). International perspectives on the reading recovery program. *Journal of Reading Recovery*, 16-34.
- Daud, S., Abas, H. (2013). Dyslexia Baca' Mobile App –The learning ecosystem for Dyslexic Children, *Advanced Informatics School Universiti Teknologi Malaysia.*
- Δημητρίου, Α., Κοιρανίδου, Μ. Ν., Φιλίππου, Μ., & Χαραλάμπους, Μ. (2008). Ο ρόλος της παρεγκεφαλίδας στο κεντρικό νευρικό σύστημα. *Encephalos journal*. Εκδότης: Σύλλογος Εγκέφαλος. Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα <http://www.encephalos.gr/full/45-3-01g.htm> στις 04/02/19.
- Δουκλιάς, Σ., & Κωνσταντινίδου, Μ. (2010). Μέθοδοι και τεχνικές διδασκαλίας της ορθογραφικής δεξιότητας. Στο *Ορθογραφία: Μάθηση και διαταραχές*, επιμ. Μουζάκη, Α., Πρωτόπαπας, Α. Αθήνα: Gutenberg - Ψυχολογία.
- Drigas, A. & Dourou, A. (2013). A Review on ICTs, E-Learning and Artificial Intelligence for Dyslexic's Assistance. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)* 8(4): 63-67. doi: 10.3991/ijet.v8i4.2980.
- Ehri, L. (2005). Development of sight word reading: Phases and findings. Στο *The science of reading: A handbook.*, επιμ. Snowling, M., & Hulme, C. Blackwell publishing, Ltd.
- Ζαφειροπούλου, Μ., & Παπαδοπούλου-Φαρμάκη, Μ. (2004). Μαθησιακές δυσκολίες: Εναλλακτικοί τρόποι αξιολόγησης και αντιμετώπισης. Στο *Εφαρμοσμένη κλινική ψυχολογία του παιδιού*, επιμ. Ζαφειροπούλου, Μ., & Κλεφταράς, Γ. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

- Ζαχάκου, Ζ. (2017). Φωνολογική επίγνωση και δυσλεξία: ορισμοί, συσχέτιση, παρέμβαση. Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης. 2016. 307. doi:10.12681/edusc.956.
- Gambrell, L.B., & Koskinen, P.S. (2002). Imagery. A strategy for enhancing comprehension. In C.C. Block & M. Pressley (eds). *Comprehension instruction. Research-based best practices*. New York: Guilford Press, pp.305-318.
- Gardeli, A., Skiada, R., Soroniati, E., Zissis, D., (2014). EasyLexia 2.0: Redesigning our mobile application for children with learning difficulties. *Themes in Science & Technology Education*, 7(2/3), 119-135.
- Hackmann, W.M., Bogaerts, L., Szmalec, A., Woumans, E., Duyck, W., & Job, R. (2014). Short-term memory for older but not for item information is impaired in developmental dyslexia. *Annals of dyslexia*, 64(2), 121-136.
- Heward, W.L. (2011). *Παιδιά με ειδικές ανάγκες. Μία εισαγωγή στην ειδική αγωγή*. Επιστημονική επιμέλεια: Δαβάζογλου, Α. & Κόκκινος, Κ. Μετάφραση: Λαμπροπούλου, Χ. Εκδόσεις: Τόπος.
- Jackins, T. (2017). Research Shows Text To Speech For eLearning Beneficial To Students. *ELearning industries*. Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα <https://elearningindustry.com/text-to-speech-for-elearning-beneficial-students> στις 30/04/19.
- Καρούτα, Α. (2013). *Χορήγηση υλικού παρέμβασης σε παιδιά με αναπτυξιακές διαταραχές μάθησης κατά την προσχολική ηλικία στον τομέα της γραφοφωνολογίας. Πιλοτική χορήγηση*. Πτυχιακή εργασία, ΑΤΕΙ Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας Τμήματος Λογοθεραπείας. Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα http://apothetirio.teiep.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/699/lgt_2013070.pdf?sequence=1 στις 16/04/19.
- Κασσωτάκη-Ψαρουδάκη, Π. & Τζανάκης, Π. (χ.χ). Δημιουργικές μουσικοκινητικές δραστηριότητες και φωνολογική ενημερότητα στο νηπιαγωγείο. Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα users.sch.gr/stefanski/kse1191/kasswtaki_tzanakis.doc στις 07/04/19.
- Κατσιφή-Χαραλαμπίδη, Σ. (2012). *Ενδεικτικές προτάσεις και επισημάνσεις στην εκμάθηση του αλφαβητικού συστήματος από μαθητές με ήπιες μαθησιακές δυσκολίες*. Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα <http://blogs.sch.gr/primedublog/2012/09/18/124/> στις 26/04/19.
- Κουτσουβάνου, Ε. (2012). *Η μέθοδος Montessori και η προσχολική εκπαίδευση. Σύγχρονες προοπτικές*. Εκδόσεις: Παπαζήση.
- Κωτούλας, Β. (2008^a). Ενίσχυση της αναγνωστικής αποκωδικοποίησης και ευχέρειας. Στο *Διδακτικές προσεγγίσεις και πρακτικές για μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες*, επιμ. Παντελιάδου, Σ., Αντωνίου, Φ., Βόλος: Γράφημα.
- Κωτούλας, Β. (2008^b). Ενίσχυση της φωνολογικής επίγνωσης. Στο *Διδακτικές προσεγγίσεις και πρακτικές για μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες*, επιμ. Παντελιάδου, Σ., Αντωνίου, Φ., Βόλος: Γράφημα.
- Κωτούλας, Β. (2012). *Μαθησιακές Δυσκολίες. Αίτια-διάγνωση*. Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα <http://dipe.kar.sch.gr/grss/autosch/joomla15/images/keddy%2029052012.pdf> στις 16/02/19.

- Μαγκούτη, Ζ., Μπαλκίζας, Ν., Μπελεγράτη, Χ., Παπαστάθη, Χ., Χρυσοβαλάντου-Υφαντή, Ε. και Παπαπέτρου, Σ. (2012). Διδακτικές τεχνικές στήριξης μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες στην ανάγνωση. *Παιδαγωγικό Ιδεοδρόμιο*, 3, 148-175.
- Μαλέτσκος, Α. (2002). Μια μελέτη περίπτωσης (case study) στη χρήση των δυνατοτήτων των Νέων Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας, για την εκπαίδευση των παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες. Καστανιώτη (Εκδ.), Πρακτικά 3^{ου} Συνεδρίου ΕΤΠΕ, Ρόδος, Ελλάδα: Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα <http://www.etpe.gr/custom/pdf/etpe306.pdf> στις 08/04/19.
- Μαργαρώνη, Γ. (2013). *Παιχνίδια φωνολογικής ενημερότητας*. Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα <http://blogs.sch.gr/margaron/2013/02/08/fonologikh-emhmetothta/> στις 18/03/19.
- Μαστρογιάννης, Α. (2014). Ο υπολογιστής ειδικό, γνωστικό και υποστηρικτικό εργαλείο στην Ειδική Αγωγή: Μερικές παραδειγματικές, συνηγορικές περιπτώσεις. Στο 4ο Πανελλήνιο συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης, σσ. 1-6, 20-22 Ιουνίου 2014. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τομέας ειδικής αγωγής και ψυχολογίας Π.Τ.Δ.Ε., Κέντρο μελέτης και ψυχοφυσιολογίας και εκπαίδευσης.
- Μαυρομμάτη, Δ. (2010). *Φύση της δυσλεξίας*. Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα <http://www.doramavrommati.gr/el/dyslexia/56-nature-ofdyslexia.html> στις 22/04/19.
- MENSA . (2018). Wisc Test. Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα <https://www.mensa.org.gr/component/k2/499-wisc-test> στις 07/04/19.
- Moxley, J., Tighe, W., Wagner, R., Wood, S. (2017). Does use of text-to-speech and relates read-aloud tools improve reading comprehension for students reading disabilities? A meta-analysis. *Journal of learning disabilities.*, 1-12. doi: 10.1177/0022219416688170.
- Μπότσας, Γ. (2007). *Μεταγνωστικές διεργασίες στην αναγνωστική κατανόηση παιδιών με και χωρίς αναγνωστικές δυσκολίες: «Μεταγινώσκειν», κίνητρα και συναισθήματα που εμπλέκονται*. (Ανέκδοτη διδακτορική διατριβή). Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.
- Μπότσας, Γ. (2008). Ενίσχυση των γνωστικών και συναισθηματικών χαρακτηριστικών των μαθητών με Μαθησιακές Δυσκολίες. Στο *Διδακτικές προσεγγίσεις και πρακτικές για μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες*, επιμ. Παντελιάδου, Σ., Αντωνίου, Φ., Βόλος: Γράφημα.
- Μπότσας, Γ., & Παντελιάδου, Σ. (2007^α). Ορισμός και περιεχόμενο των Μαθησιακών Δυσκολιών. Στο *Μαθησιακές δυσκολίες: βασικές έννοιες και χαρακτηριστικά*, επιμ. Παντελιάδου, Σ., Μπότσας, Γ., Βόλος: Γράφημα.
- Μπότσας, Γ., & Παντελιάδου, Σ. (2007^β). Χαρακτηριστικά παιδιών και εφήβων με μαθησιακές δυσκολίες. Στο *Μαθησιακές δυσκολίες: βασικές έννοιες και χαρακτηριστικά*, επιμ. Παντελιάδου, Σ., Μπότσας, Γ., Βόλος: Γράφημα.

- Μουζάκη, Α., Πρωτόπαπας, Α., Σιδερίδης, Γ., & Σίμος, Π. (2007). *Διερεύνηση των ψυχομετρικών χαρακτηριστικών μιας δοκιμασίας ορθογραφικής δεξιότητας μαθητών της Β', Γ', Δ' και Ε' τάξης του δημοτικού σχολείου*. Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα http://www.ilsp.gr/homepages/protopapas/pdf/Mouzaki_et_al_inpress_EpistimesAgogis.pdf στις 17/03/19.
- Ozernov-Palchik ,O., Gaab, N. (2016) Tackling the 'dyslexia paradox': reading brain and behavior for early markers of developmental dyslexia. *Wiley Interdiscip Rev Cogn Sci*. 2016 Mar-Apr; 7(2):156-76.
- Palincsar, A. (2003). Collaborative approaches to comprehension instruction. In *A.P. Sweet & C.E. Snow (eds). Rethinking Reading Comprehension*. New York: Guilford Press, pp. 99-114
- Παναγίτσας Π., Παπαδάκης Σ., (2017). *Υποστηρικτικές τεχνολογίες για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες: βιβλιογραφική ανασκόπηση*, 5ο Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο, Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε., 21-23 Απριλίου 2017 (σσ . 666-678).
- Παντελιάδου, Σ. (2008). Διαφοροποιημένη διδασκαλία. Στο *Διδακτικές προσεγγίσεις και πρακτικές για μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες*, επιμ. Παντελιάδου, Σ., Αντωνίου, Φ., Βόλος: Γράφημα.
- Παντελιάδου, Σ. (2011^α). Ειδικές μαθησιακές δυσκολίες. Στο *Ειδική Αγωγή*, επιμ. Αργυρόπουλος, Β., Παντελιάδου, Σ. Αθήνα: Πεδίο.
- Παντελιάδου, Σ. (2011^β). *Μαθησιακές δυσκολίες και εκπαιδευτική πράξη: Τι & Γιατί*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παντελιάδου, Σ., & Πατσιοδήμου, Α. (2007^α). *Εφαρμογές διδακτικής αξιολόγησης και μαθησιακές δυσκολίες*. Βόλος: Γράφημα.
- Παντελιάδου, Σ., & Πατσιοδήμου, Α. (2007^β). Προβλήματα στην σχολική μάθηση. Στο *Μαθησιακές δυσκολίες: βασικές έννοιες και χαρακτηριστικά*, επιμ. Παντελιάδου, Σ., Μπότσας, Γ., Βόλος: Γράφημα.
- Παπακώστας, Θ., Στατήρης, Φ., Χαλικιά, Α. (2015). Η ανάγνωση: Φωνολογική θεώρηση. Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα <https://s3.amazonaws.com/clippingsme-assets/cuttingpdfs/435013/H%20ανάγνωση%20Η%20φωνολογική%20θεώρηση.pdf> στις 20/04/19.
- Παυλίδης, Γ. (2005). Δυσλεξία-Διαγνωστική και θεραπευτική προσέγγιση. Η προγνωστική και διαγνωστική αξία της οφθαλμοκίνησης. Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα <http://agathat2ga.wordpress.com/δυσλεξια-και-αντιμετωπιση/> στις 08/02/19.
- Πηδιά, Ε. (2017). Μέθοδοι διδασκαλίας παιδιών με ρίσκο λειτουργικού αναλφαβητισμού στο μάθημα της νεοελληνικής γλώσσας. Σύντομος οδηγός για τον εκπαιδευτικό. Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα http://www.moec.gov.cy/kie/didaktikes_protaseis/alfavitismos_nea_ellinika_odigos.pdf στις 14/04/19.

- Πολυχρόνη, Φ. (2011). Σύγχρονες προσεγγίσεις για την οριοθέτηση, την ταξινόμηση και την αξιολόγηση των ειδικών μαθησιακών δυσκολιών. Στο *Δυσκολίες Μάθησης. Αναπτυξιακές, εκπαιδευτικές και κλινικές προσεγγίσεις.*, επιμ., Τάνταρος, Σ. Αθήνα: Πεδίο.
- Πολυχρονοπούλου, Σ. (2013). *Παιδιά και έφηβοι με ειδικές ανάγκες και δυνατότητες*. Εκδόσεις: Αθήνα.
- Πόρποδας, Κ. (2002). *Η ανάγνωση*. Πάτρα: Εκδόσεις του ίδιου.
- Reid, G. (2007). *Dyslexia*. London, Continuum International Publishing.
- Reid, G. Dyslexia: Teaching approaches. (2015). Dr Gavin Reid Education consultants. College of psychologists of British Columbia. Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα https://www.drgavinreid.com/wp-content/uploads/2013/07/GR_article5_teaching_approaches.pdf στις 11/04/19.
- Rello L., Kanvinde G., Baeza-Yates R., (2012) . Mobile Application for Displaying More Accessible eBooks for People with Dyslexia *Procedia Computer Science*, 14 ,226 – 233.
- Reynolds, A. and Caravolas, M. (2016). Evaluation of the Bangor Dyslexia Test (BDT) for use with adults. *Dyslexia*, 22(1), 27-46. doi: 10.1002/dys.1520.
- Snowling, M. (2005). Literacy outcomes for children with oral language impairments: Developmental interactions between language skills and learning to read. Στο *The connections between language and reading disabilities*, επιμ., Catts, H., & Kahmi, A. London: Lawrence erlbaum associates, publishers.
- Σπανού, Β., & Τριπόδης, Ν. (2010). *Οι εξελικτικές μαθησιακές δυσκολίες. Οι μαθησιακές διαταραχές.*, επιμ. Ψυχογιού, Π. Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα www.specialeducation.gr/files4users/files/doc/ekseliktikes_ma8_Dyskolies.doc στις 11/04/19.
- Σπαντιδάκης, Ι. (2011). *Προβλήματα παραγωγής γραπτού λόγου παιδιών σχολικής ηλικίας: Διάγνωση, Αξιολόγηση, Αντιμετώπιση*. Αθήνα: Πεδίο.
- Στασινός, Δ. (2015). *Ψυχολογία του λόγου και της γλώσσας: Ανάπτυξη και παθολογία. Δυσλεξία και λογοθεραπεία*. Αθήνα: Gutenberg.
- Stein, J. (2017). Does dyslexia exist?, *Language, cognition and neuroscience*. Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα <http://dx.doi.org/10.1080/23273798.2017.1325509> στις 18/04/19.
- Stoodley, C.J., & Stein, J.F. The cerebellum and dyslexia. *Cortex*, 47, 101-116.
- Τζιβνίκου, Σ. (2015). *Μαθησιακές δυσκολίες - διδακτικές παρεμβάσεις*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα <http://hdl.handle.net/11419/5332> στις 09/04/19.
- Trabasso, T., & Bouchard, E. (2002). Teaching readers how to comprehend text strategically. In C.C. Block & M. Pressley (eds). *Comprehension instruction. Research-based best practices*. New York: Guilford Press, pp. 176-200.

- Φιλιππάτου, Δ. (2013). Ο ρόλος της αξιολόγησης στη διαφοροποιημένη διδασκαλία. Στο *Διαφοροποιημένη διδασκαλία. Θεωρητικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικές πρακτικές*, επιμ. Παντελιάδου, Σ., & Φιλιππάτου, Δ. Αθήνα: Πεδίο.
- Φύκαρης, Ι. (2013). Η νοηματοδότηση της «διαφοροποίησης» στην διδακτική πράξη: Παρουσίαση διδακτικού σχεδιασμού για μαθητές πρώτης σχολικής ηλικίας. Στο *Διαφοροποιημένη διδασκαλία. Θεωρητικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικές πρακτικές*, επιμ. Παντελιάδου, Σ., & Φιλιππάτου, Δ. Αθήνα: Πεδίο.
- Vaughn, S. & Edmonds, M. (2006). Reading comprehension for older readers. *Intervention in school and clinic*, 41(3), 131-137.
- Vaughn, S. & Klingner, J. (1999). Teaching reading comprehension through collaborative strategic reading. *Intervention in School and Clinic*, 34(5), 284 – 293.
- Verhoeven, S. & Boersen, G. (2015). *Move forward with dyslexia*. Create Space.